

DECLARACIÓ SOBRE LA INTERDEPENDÈNCIA ENTRE SALUT I NATURA A CATALUNYA

Com a resultat del Cicle “Salut i Natura” organitzat al Palau Macaya de Barcelona (octubre 2018- gener 2019), orientat a l’elaboració d’una estratègia comuna entre administració, entitats, sector privat i recerca, per **afavorir la interrelació entre la salut integral de la societat i la de la natura a Catalunya**, i a partir de les aportacions fetes per ponents i participants a la sessió inaugural i a les tres jornades de treball posteriors (Com generem territoris sans i sostenibles? Com garantim l’accés equitatiu a la natura? Com construïm ciutats saludables?),

RECONEIXEM QUE:

- Cada cop hi ha més evidències científiques que demostren que **la natura ens aporta beneficis insubstituïbles per a la salut i el benestar integrals**, en les tres dimensions constitutives de l’ésser humà: física, psicològica i espiritual.
- **El contacte directe amb la natura pot, entre altres beneficis:** millorar l’estat general de salut i augmentar la vitalitat física, millorar l’equilibri i el benestar psicològics, millorar la interacció i la cohesió social, fomentar la capacitat de meravella, el sentit d’unitat i pertinença.
- **Necessitem una natura sana** (en bon estat de conservació) per poder tenir una vida saludable i un desenvolupament humà integral. La nostra salut depèn de la salut dels ecosistemes de la Terra, i més particularment, de la salut dels ecosistemes dels llocs on vivim, dels territoris on es purifica l’aire que respirem, els que recullen l’aigua que bevem, o aquells on creixen els aliments que ens nodreixen.
- **Cada cop vivim més en ciutats i entorns artificials, i ens estem allunyant més de la natura.** Per primera vegada a la història, més del 50% de la població mundial viu en entorns urbans, i es preveu que l’any 2030 s’arribi al 60%.
- **El contacte amb la natura té una important funció preventiva**, i pot tenir també, en certs casos, notables funcions terapèutiques o guaridores.
- **El foment d’estils de vida sans, en contacte regular amb espais naturals, o espais verds a la ciutat, augmenta el benestar i la salut**, tant personal com social, i ajuda a sintonitzar en profunditat amb els ritmes i elements naturals.
- Davant de la concentració urbana i del repte del canvi climàtic, **la natura urbana ajuda a fer ciutats més resilients i sostenibles** (ODS núm. 11), reduint la contaminació de l’aire, el soroll i la calor.

- La naturalització de les ciutats és necessària perquè aquestes siguin més saludables, **però cal que es garanteixi l'accés equitatiu a la natura i evitar indesitjats, com el fenomen de la gentrificació verda.**

CONSTATEM QUE A CATALUNYA:

- **El 90% del territori és rural, amb una gran diversitat i riquesa natural i de paisatges, que són part de la nostra identitat personal i col·lectiva.**
- Durant els darrers decennis la biodiversitat ha experimentat un fort declivi, molts hàbitats s'han malmès i molts paisatges s'han degradat.
- **El 95% de la població viu en un medi urbà, i la tendència encara és ascendent.**
- **La població catalana cada cop envelleix més, i la salut de les persones de més de 65 anys tendeix a empitjorar més que en altres països del nostre entorn, en alguns indicadors de salut.**
- La nostra societat pateix un augment de **malalties de civilització** (lligades també a l'envelliment de la població), no transmissibles: cardiovasculars, immunitàries i degeneratives (càncers, alzheimer, etc.) alhora que augmenten els **problemes de salut mentals** (estrès, angoixa, depressió, etc.).
- Es considera que el **80% dels determinants de la salut es troben fora del sistema sanitari** i, per tant, l'entorn natural i els factors ambientals poden són fonamentals per a millorar la salut.
- La **despesa sanitària** ja representa més del 25% del pressupost de la Generalitat i encara resulta **insuficient per atendre les necessitats creixents.**

I valorem que ja es compta amb eines estratègiques com:

- **L'Agenda 2030 a Catalunya** per a l'assoliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, promoguda pel Consell Assessor per al Desenvolupament Sostenible de la Generalitat de Catalunya.
- **El Pla Interdepartamental i Intersectorial de Salut Pública (PINSAP) (2017-2020)** de la Generalitat de Catalunya per impulsar la salut des de tots els àmbits de l'acció del Govern i la societat.
- **L'Estratègia del patrimoni natural i la biodiversitat de Catalunya 2030**, aprovada per la Generalitat de Catalunya el juliol del 2018, que defineix el full de ruta de les

polítiques de conservació de la natura del Govern fins al 2030.

- A escala municipal, el **Pla del Verd i la Biodiversitat de Barcelona (2013-2020)** que considera la salut integral en les seves estratègies i accions, al mateix nivell que el lleure, i aposta per naturalitzar, eliminar tractaments tòxics, i implicar a la ciutadania en la seva gestió.

ENS COMPROMETEM A:

Impulsar iniciatives estables de diàleg i col·laboració entre organitzacions que treballem per la salut de la natura i per la salut de les persones, com ara una **Taula intersectorial “Salut i Natura” de Catalunya**, formada per administració, entitats, sector privat i recerca, amb la missió d’afavorir el treball col·lectiu, transversal i transdisciplinari, i consensuar i emprendre una estratègia comuna sobre la interdependència entre la salut de la societat i la de la natura a Catalunya.

LA TAULA PARTIRÀ DE:

Les següents aportacions recollides al llarg del cicle “Salut i Natura”, que s’exposen agrupades en els següents **objectius estratègics i línies de treball identificats**:

1. Promoure un model de salut basat en la prevenció, l’empoderament de les persones i en la salut comunitària.

- a. Desenvolupar una estratègia interdepartamental de foment de la salut integral (física, psíquica i espiritual) que es fonamenti en la natura.
- b. Afavorir el treball transversal entre sectors (administració pública, entitats socials, sector privat i recerca) per promoure aquest model.
- c. Desenvolupar, i incorporar una vegada validat, un índex d’accés a la natura en els informes anuals de salut, amb indicadors qualitatius i quantitius.

2. Integar la salut en els plans territorials, urbanístics i d’infraestructures.

- a. Incorporar la consideració de la salut en l’elaboració dels instruments de planificació i d’avaluació ambiental de qualsevol planificació territorial i urbanística: en projectes (com, per exemple, el Test Salut i l’Avaluació d’Impacte en Salut de Sant Andreu de la Barca, entre d’altres), plans (com ha fet Vic), així com en programes, polítiques i plecs de condicions tècniques.
- b. Impulsar l’accés al verd urbà equitatiu i universal, que ofereixi a la ciutadania el contacte amb una natura de qualitat, sense haver de sortir de la ciutat.
- c. Introduir en la formació i capacitatció d’urbanistes, arquitectes, enginyers l’impacte a la salut i el benestar dels espais verds, els edificis i les infraestructures, considerant estratègies de naturalització a diverses escales (com fa, per exemple, “Edificis positius”).

3. Desplegar la prescripció de natura.

- a. Promoure les activitats del Pla d'activitat física, esport i salut en entorns naturals per tal de millorar-ne els beneficis per a la salut integral.
- b. Impulsar la prescripció de natura des dels Centres d'Atenció Primària, dins del projecte de prescripció social del PINSAP i el COMSalut, considerant els espais verds i blaus (fluvials, lacustres i marins) més adients.
- c. Desenvolupar un procés participatiu per adaptar el programa "*Healthy parks, healthy people*" en tots els tipus d'espais naturals protegits de Catalunya i altres espais naturals en custòdia del territori, tenint present el treball que la Federació EUROPARC està fent per adaptar-lo a la realitat europea.
- d. Desplegar una xarxa d'actius de natura, com ara rutes saludables, itineraris, camins de ronda, boscos terapèutics (seguint el model de Sèlvans), iniciatives, recursos i espais (verds i blaus) que aportin beneficis per la salut, també en l'àmbit urbà, a partir dels que ja existeixen o siguin condicionats amb aquest propòsit. Incorporant-los en el mapa d'actius de Salut del PINSAP.
- e. Millorar la capacitat del guiatge d'acostament a la natura des de l'òptica preventiva i terapèutica.

4. Conservar, i restaurar quan s'escaigui, els espais agraris i el patrimoni natural tant fora com dins de les ciutats.

- a. Recuperar espais agrícoles, especialment entorn dels espais urbans, per afavorir l'alimentació saludable de proximitat, el relleu generacional al camp i la sobirania alimentària (com per exemple, els Espais Test Agraris).
- b. Conformar una xarxa de boscos, d'espais fluvials i marins d'alt valor ecològic, identificar aquells que puguin acollir activitats del camp de la salut.
- c. Impulsar mesures efectives de protecció dels espais verds i blaus urbans, prioritzant aquells que més beneficis aporten a la salut ciutadana (per exemple mitjançant catàlegs del verd públic i privat).
- e. Destinar els recursos econòmics necessaris per a la conservació dels espais naturals per tal que puguin seguir produint beneficis en salut i benestar a tota la societat.

5. Augmentar i millorar la infraestructura verda i blava urbana i periurbana.

- a. Fomentar una xarxa de ciutats saludables, amb més espais verds de qualitat (parcs, jardins, horts, etc.) i amb una diversitat d'espais naturals, amb característiques diferenciades, per tal de maximitzar els seus beneficis per tots els subgrups de població, tenint en compte les necessitats derivades de l'adaptació al canvi climàtic.
- b. Protegir i restaurar els espais naturals periurbans i promoure'n la connectivitat entre ells i amb els espais verds urbans.
- c. Conservar i incentivar el verd privat, promovent, entre altres, les parets i teulades verdes per augmentar la dotació verda de les ciutats.
- d. Naturalitzar els patis d'escola, hospitals, centres de gent gran i centres cívics i els seus entorns.

e. Impulsar mesures per evitar el desenvolupament de la gentrificació verda (expulsió de veïns per encariment dels lloguers d'habitatges adjacents a parcs), mitjançant estratègies preventives com ara la distribució equitativa dels espais naturals, les polítiques d'habitatge equitatives i el control dels preus de lloguer.

6. Promoure i facilitar la implicació ciutadana en l'augment, gestió i gaudi dels espais verds i blaus, afavorint l'accés equitatiu a la natura.

a. Afavorir l'ús ordenat dels espais naturals per part de la ciutadania amb la finalitat de millorar la salut de la societat, mitjançant processos d'empoderament comunitari i aproximacions experiencials.

b. Promoure la participació ciutadana en la conservació o gestió dels espais verds (horts urbans, jardins terapèutics, recuperació de camins, miradors, fonts, aules a l'aire lliure, etc.).

c. Promoure horts comunals, compartits i inclusivus per a la integració i la cohesió social, com a espais educatius, de convivència, d'integració social, i d'agricultura urbana.

d. Impulsar iniciatives per garantir l'accés a espais naturals, periurbans i urbans de col·lectius vulnerables o amb necessitats especials (inspirats, per exemple, en el programa Volca't).

e. Impulsar la custòdia del territori i el voluntariat ambiental en la gestió i la cura de parcs, espais verds i blaus, fins i tot en els parterres i escocells de la ciutat.

7. Incrementar la recerca científica i la difusió de les evidències relatives als beneficis que la natura aporta a la salut

a. Enfortir la transmissió de l'evidència científica dels beneficis de la natura per a la salut a responsables polítics, gestors, professionals de la salut i del medi ambient, i ciutadania.

b. Avaluar els serveis ambientals dels espais naturals, considerant sempre els efectes a la salut, tant en àmbits rurals, com periurbans i urbans.

c. Quantificar periòdicament l'estalvi econòmic que, per a diferents grups socials, suposa la prevenció amb actius de natura i difondre'n els resultats.

d. Realitzar més estudis sobre els beneficis per a la salut de la immersió i la interrelació amb la natura, tant dels espais naturals verds com blaus, tenint en compte els diferents aspectes naturals i socials que singularitzen la realitat de Catalunya.

CONVIDEM:

A totes les entitats públiques, socials i privades interessades en aquesta declaració a adherir-s'hi públicament i a sumar esforços per desenvolupar sinergies positives per a la nostra salut i la de la nostra terra.

A Barcelona, 30 de gener de 2019